

Η «υπόθεση Κατσίφα» και οι διαπραγματεύσεις για ελληνο-αλβανική συμφωνία

Οι επιδιώξεις του ελληνικού κεφαλαίου στα Βαλκάνια και το Αιγαίο, πίσω από τις κραυγές για τον «ήρωα Έλληνα ομογενή»

Του Αλέξη Λιοσάτου

Τι κρύβεται πίσω από τη λύσσα των ΜΜΕ να επιβάλουν το δολοφονημένο ένοπλο ακροδεξιό Κ.Κατσίφα σαν εθνομάρτυρα, πίσω από την αντιαλβανική υστερία και το περίσσειμα σε «εθνικούς» νταήδες και πατριωτικίκι-τσάμπα μαγκιά; Οι ελληνο-αλβανικές «κόντρες» και διαπραγματεύσεις για μια διμερή συμφωνία που θα διευθετεί όλα τα εκκρεμή ζητήματα μεταξύ Ελλάδας-Αλβανίας. Η σύγχρονη φάση των ελληνοαλβανικών διαμαχών αφορά δύο θεμελιώδη ζητήματα: τις ΑΟΖ και τα χωρικά ύδατα. Το εθνικιστικό δηλητήριο (και η προσπάθεια μαζικής αποβλάκωσης που το συνοδεύει) επιστρατεύεται επιστρατεύεται διεθνώς και σε ισχυρές δόσεις μπροστά στο οικονομικόβάλτωμα του συστήματος και στην όξυνση των ανταγωνισμών των μεγάλων και των μεσαίων κρατών-«παικτών» στην περιοχή, για να διεκδικήσουν (και ταυτόχρονα να στερήσουν από τους ανταγωνιστές τους) υδρογονάνθρακες, εμπορικούς και ενεργειακούς δρόμους. Στο πλαίσιο αυτό, εξελίσσεται μια συστηματική προσπάθεια διευθέτησης διμερών διαφορών μεταξύ των βαλκανικών κρατών, με στόχο να ενταχθούν όλα σε ΝΑΤΟ και ΕΕ, περιορίζοντας την επιρροή της Ρωσίας και των συμμάχων της. Έτσι το γενικό ιμπεριαλιστικό πλαίσιο πιέζει προς ταχεία διευθέτηση των διαφορών μεταξύ Ελλάδας-ΔιΜακεδονίας, Ελλάδας-Αλβανίας κ.λπ.

Η «πτώση» της ελληνο-αλβανικής συμφωνίας του 2009

Ο ελληνικός υποϊμπεριαλισμός από την πλευρά του δεν διαπραγματεύεται σαν «ψωροκώσταινα» αλλά ως μεσαίος «παίκτης» και τοπική υπερδύναμη. Ο ελληνικός καπιταλισμός είναι βασικός εμπορικός εταίρος και ο μεγαλύτερος ξένος επενδυτής στην Αλβανία. Παράλληλα με τη διπλωματική επιτυχία της συμφωνία των Πρεσπών, ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις από τις αρχές του 2018 με την Αλβανία, κι από ό,τι φαίνεται διαμορφώνονται οι όροι για συμφωνία, που φυσικά ευνοεί την Ελλάδα. Η προηγούμενη συμφωνία επί κυβέρνησης Κ. Καραμανλή (ΝΔ) το 2009 είχε αμφισβητηθεί από το σημερινό Αλβανό σοσιαλδημοκράτη πρωθυπουργό Έντι Ράμα, κι εξέπεσε το 2010 στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας. Η τότε συμφωνία έγινε με βάση την αρχή της μέσης γραμμής, κάτι που ευνοεί ουσιαστικά τις χώρες με νησιά όπως η Ελλάδα: η Κέρκυρα και τα νησάκια της «δικαιούνται» να στερήσουν σημαντικό τμήμα της ΑΟΖ της Αλβανίας, κατά την ελληνική διπλωματία. Κατά την αλβανική διπλωματία, «αναγνωρίστηκε πλήρης επήρεια όλων των νησιών, ενώ θα έπρεπε να θεωρηθούν ως ειδικές περιστάσεις και άρα τα νησιά να έχουν μειωμένη επήρεια», δηλαδή να δικαιούνται λιγότερη ή και καθόλου ΑΟΖ. Και τα αλβανικό δικαστήριο προέκρινε την αρχή της ευθυδικίας, δηλαδή μιας δικαιότερης-αναλογικότερης μοιρασιάς.

Η Ελλάδα, όπως συνηθίζει και στις ελληνοτουρκικές διαμάχες, συνέχισε την επιθετική πολιτική, αξιώνοντας «πλήρη επήρεια» για νησιά και νησάκια, και άρα την επιθετικότερη (και πιο άδικη) επέκταση της ΑΟΖ. Τα οικόπεδα 1 και 2 βγήκαν μονομερώς από την ελληνική κυβέρνηση σε διαγωνισμό το 2015, χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε συμφωνία με την Αλβανία. Το 2017 υπογράφηκε σύμβαση για το οικόπεδο 2 με την κοινοπραξία TOTAL – ΕΛΠΕ (Λάτσης) – EDISON. Για το οικόπεδο 1, **παρόλο που δεν παρουσιάζει ενεργειακό ενδιαφέρον**, το διεκδίκησαν τα ΕΛΠΕ τόσο το 2015 όσο και πέρυσι.¹

Τα «αντικείμενα» της διαπραγμάτευσης για μια νέα συμφωνία

Οι ελληνοαλβανικές διαμάχες και διαπραγματεύσεις αφορούν:

α) Την οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) και την επέκταση των χωρικών υδάτων των δύο χωρών στα 12 ναυτικά μίλια στην περιοχή του Ιονίου.

β) Την άρση του εμπολέμου. Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη άρει το καθεστώς εμπόλεμης κατάστασης με την Αλβανία, κάτι που σχετίζεται με τις υπόλοιπες ελληνοαλβανικές διαφορές (ελληνική μειονότητα, Τσάμηδες, ΑΟΖ κ.λπ.).

γ) Την αναγνώριση από την Ελλάδα των αλβανικών διπλωμάτων οδήγησης. Η Αλβανία αναγνωρίζει ήδη τα ελληνικά.

δ) Την αναθεώρηση των σχολικών βιβλίων, με απαλοιφή των αλυτρωτικών αναφορών.

ε) Τη διευθέτηση θεμάτων σχετικά με την επισημείωση της σφραγίδας της Χάγης (σφραγίδα apostolli) που θα σημάνει εξοικονόμηση άνω των 6 εκατομμυρίων ευρώ τον χρόνο για τους Αλβανούς πολίτες.

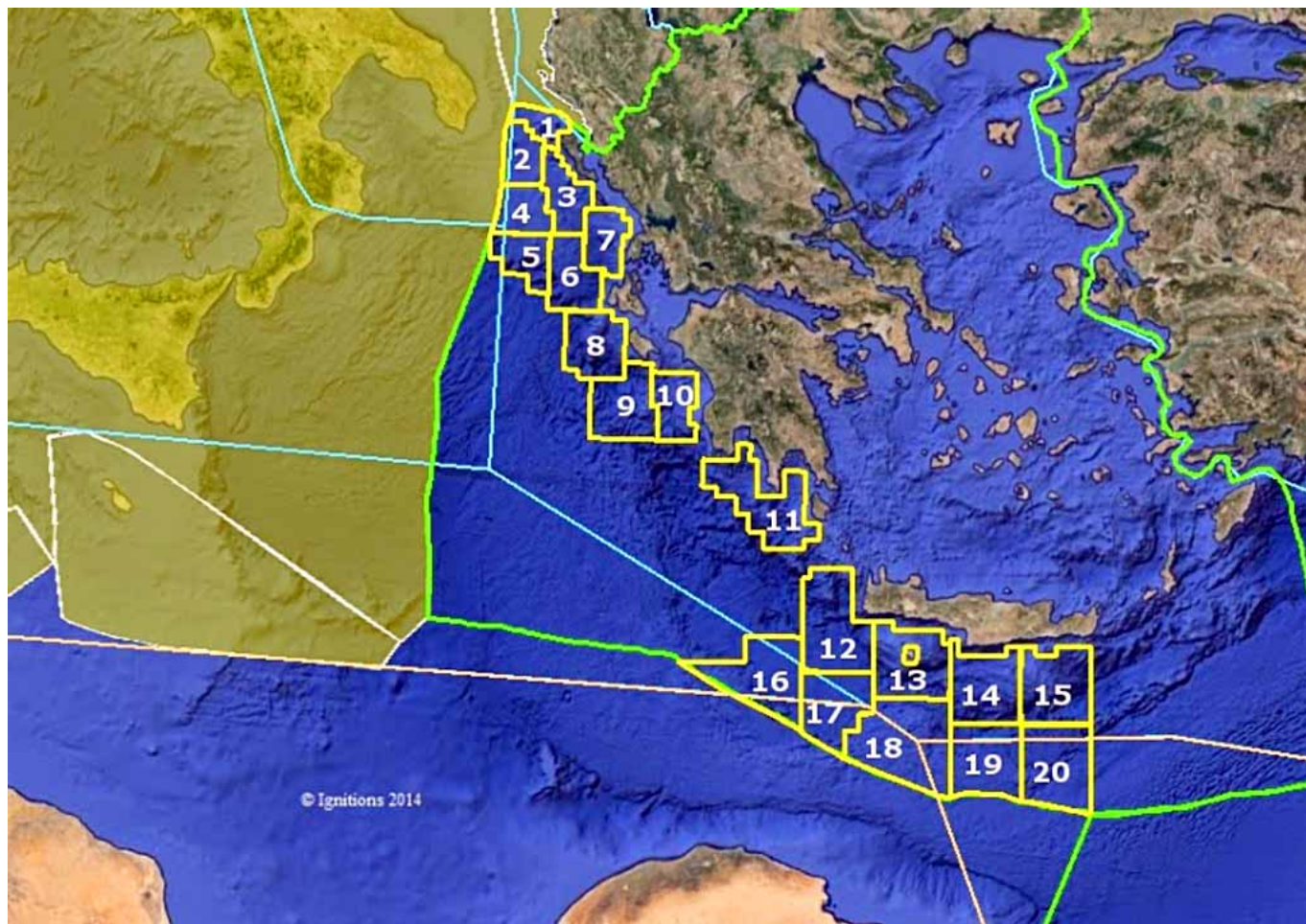
στ) Το θέμα των κοιμητηρίων των Ελλήνων πεσόντων σε αλβανικό έδαφος στον ελληνο-ιταλικό πόλεμο του 1940-41(η Αλβανία ήδη από τον περασμένο Δεκέμβριο δρομολόγησε την εκταφή των πεσόντων και τη δημιουργία ελληνικού κοιμητηρίου στα εδάφη της).

στ) Θέματα που σχετίζονται με την ελληνική εθνική μειονότητα. Η Αλβανία αναγνωρίζει πολιτικά, θρησκευτικά, εκπαιδευτικά (δίγλωσσα σχολεία) αλλά κυρίως εθνικά μειονοτικά δικαιώματα στους ελληνικής καταγωγής κατοίκους της Νότιας Αλβανίας, κάτι που αντίθετα δεν αναγνωρίζει η ελληνική πλευρά στην τουρκική και μακεδονική μειονότητα της Ελλάδας. Η Ελλάδα διεκδικεί περισσότερα δικαιώματα για τους Έλληνες μειονοτικούς, με την Αλβανία να απαντά ότι οι μειονοτικοί Έλληνες απολαμβάνουν τα δικαιώματα που τους αναλογούν σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες για τις μειονότητες. Οι μειονοτικοί διαμαρτύρονται για

καταπίεση από το αλβανικό κράτος, που σχετίζεται τόσο με το βαθμό παραχώρησης των προαναφερθέντων δικαιωμάτων, όσο και με τη ρατσιστική αντιμετώπιση που δέχονται από την αλβανική αστυνομία, τις μυστικές υπηρεσίες και τη δικαιοσύνη. Από την άλλη ο ελληνικός εθνικισμός-αλυτρωτισμός (περί «Βορείας Ηπείρου») συνηθίζει να χρησιμοποιεί την ελληνική μειονότητα για την προώθηση των θέσεών του στις ελληνοαλβανικές διαμάχες, καλλιεργώντας κατά καιρούς την ένταση στις σχέσεις της μειονότητας με την αλβανική διοίκηση. Τη δεκαετία του '90 υπήρχαν σοβαρά διπλωματικά επεισόδια μεταξύ των δυο χωρών, που ξεκίνησαν με τις ελληνικές αλυτρωτικές βλέψεις (υπόθεση ΜΑΒΗ και κάλυψή της από το ελληνικό κράτος). Ενόψει της συμφωνίας, η Αλβανία υποχρεώθηκε σε περαιτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις για το θέμα. Επίσης η Αλβανία, σε κίνηση καλής θέλησης, χορήγησε αλβανική υπηκοότητα στον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο.

η) Επιπλέον, εκκρεμεί η τυπική αναγνώριση-επικύρωση των ελληνοαλβανικών χερσαίων συνόρων, καθώς η Ελλάδα δεν έχει αναγνωρίσει τα ελληνοαλβανικά σύνορα, διατηρώντας έτσι «ζωντανές» τις επεκτατικές βλέψεις προς τη «Βόρεια Ήπειρο».

θ) Σύμφωνα με την Wikipedia, μια διαμάχη μεταξύ των δυο κρατών αφορά στα «ανθρώπινα δικαιώματα για την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία και αντίστροφα». Δηλαδή, τα δικαιώματα **της αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα**, που όντως υπήρχε στην Ελλάδα μέχρι τη δεκαετία του '40. Παρ' όλα αυτά, και σε πείσμα του καθιερωμένου παραληρήματος της ακροδεξιάς και όσων ψάχνουν «προδοσίες» και «εθνικές υποχωρήσεις», η αλβανική πλευρά δήλωσε επανειλημμένα ότι δεν τίθεται ούτε θέμα αλυτρωτικών βλέψεων γύρω από το ζήτημα των Τσάμηδων ούτε ζήτημα διεκδίκησης δικαιωμάτων αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα, αλλά μόνο η επιδίωξη να κατοχυρωθεί το δικαίωμα των Αλβανών (Τσάμηδων) προσφύγων που εκδιώχθηκαν από την Ελλάδα να μπορούν να ταξιδέψουν στην Ελλάδα, να δούνε τους συγγενείς τους και να διεκδικήσουν δικαστικά τις -καταπατημένες ή κατεστραμμένες- περιουσίες τους ή τις αποζημιώσεις που δικαιούνται. 2-18

Στα πρόθυρα μιας νέας «εθνικής» επιτυχίας;

Παρόλο που δεν έχουν δημοσιευτεί ακόμα σημεία από πιθανή επίσημη συμφωνία, το καλοκαίρι υπήρξε πληθώρα κειμένων και δηλώσεων που έδειχναν ότι Ελλάδα και Αλβανία βρίσκονται μια ανάσα από τη συμφωνία.¹⁹

Από τα υπαρκτά ως τώρα δημοσιεύματα, όχι μόνο δεν επιβεβαιώνεται κάποια «υποχώρηση της Ελλάδας», αντίθετα τα στοιχεία υποδεικνύουν μια ήδη άτυπη συμφωνία, **που πιθανά να συνομολογήθηκε στην τελευταία συνάντηση Τσίπρα-Ράμα στο Λονδίνο** (10/7),²⁰ ενώ αυτό δείχνει και η έναρξη των ενταξιακών διαδικασιών της Αλβανίας στην Ε.Ε. (17/7) αμέσως μετά.²¹ Μια τέτοια πιθανή συμφωνία προΐδεάζει για έναν ακόμα «εθνικό θρίαμβο»:

1. Στις 23/10/2018 ο Τσίπρας ανακοίνωσε τη σταδιακή επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 μίλια, αρχής γενομένης από το

Ιόνιο, κάτι που υποδεικνύει συμφωνία με την Αλβανία. Πρόκειται για σαφή επιθετική ενέργεια σε βάρος της Τουρκίας, που απάντησε ότι θεωρεί τα 12 ν.μ. casusbelli.²²

Κατά την τελετή παράδοσης-παραλαβής του υπουργείου Εξωτερικών ύστερα από την παραίτησή του, παρόντος του κ. Τσίπρα, ο απελθών υπουργός Νίκος Κοτζιάς **ανακοίνωσε με υπερηφάνεια την «πρώτη επέκταση κυριαρχίας της χώρας από τότε που πήραμε τη Δωδεκάνησο»**. «Η χώρα επεκτείνει από τους Οθωνούς, τα Διαπόντια Νησιά, μέχρι κάτω τα Αντικύθηρα, την αιγιαλίτιδά της ζώνη», είπε ο Ν. Κοτζιάς παραδίδοντας το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα. Σημειώνεται ότι με την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 μίλια όλοι όσοι θέλουν να **διαπλεύσουν από την περιοχή θα ζητούν την άδεια της Ελλάδας, ενώ μεταξύ άλλων θα πληρώνουν και τα προβλεπόμενα ποσά.**^{23,24}

2. Η αλβανική πλευρά παραδέχεται ότι δεν μπορεί να προβάλλει αιτιάσεις σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα στα Διαπόντια νησιά (βορειοδυτικά της Κέρκυρας), δηλαδή στους Οθωνούς, στην Ερεικούσσα και το Μαθράκι. Αναγνωρίζει δηλαδή ότι έχουν πλήρη επήρεια και όχι μειωμένη λόγω «ειδικών περιστάσεων».^{1,25,26}

3. Η εξασφάλιση σχετικά με την υφαλοκρηπίδα των Οθωνών και της Ερεικούσσας, έχει ιδιαίτερη σημασία και ευνοεί την ελληνική θέση σε σχέση με την ελληνο-τουρκική διένεξη για το Καστελόριζο»^{1,25}

4. Με τη συμφωνία φαίνεται ότι διασφαλίζονται τα θαλάσσια οικόπεδα 1 και 2 (που βρίσκονται μπροστά στις αλβανικές ακτές) και αμφισβητούσε η αλβανική πλευρά.

5. Επίσης, διασφαλίζεται το μεγάλο λάφυρο για τον ελληνικό καπιταλισμό, τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων «Πύρρος» και «Αχιλλέας».^{27,28}

6. Όλα τα παραπάνω, με δεδομένη τη θέση ισχύος της Ελλάδας, που μπορεί να ασκήσει βέτο στην ευρω-ενταξιακή πορεία της

Αλβανίας, κάτι που κατέστησαν ξανά και ξανά σαφές τόσο οι εκπρόσωποι του ευρωπαϊκού κεφαλαίου όσο και του ελληνικού.^{9,29}

7. Με τους όρους που επιθυμεί, η Ελλάδα «επιτρέπει» και προωθεί την ένταξη της Αλβανίας στην ΕΕ, όπως η ΝΔ φρόντισε για την ένταξή της στο ΝΑΤΟ. Εξάλλου, η δυνατότητα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών (Εθνική, Άλφα, Πειραιώς, Eurobank, με ισχυρή ήδη παρουσία σε όλες τις βαλκανικές χώρες) να ενισχύσουν την κυριαρχία τους στα Βαλκάνια περνάει μέσα από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ.³⁰

8. Είναι δεδομένη η οικονομική-στρατιωτική ανωτερότητα της Ελλάδας, που παίζει σοβαρό ρόλο στην οικονομία της γειτονικής χώρας, άρα μπορεί να «διορθώσει στην πράξη» ακόμα περισσότερο την συμφωνία- αντί να «πιαστεί κώτσος».

«Προηγούμενο» για τις ελληνο-τουρκικές διαφορές

Συνεπώς η Ελλάδα παίρνει και πάλι αυτό που κυρίως ήθελε. Τα νησάκια Οθωνοί και Ερεϊκούσσα έχουν δικαιώματα υφαλοκρηπίδας (άρα δυο μικρά νησάκια με ελάχιστο πληθυσμό στερούν ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα από μια ολόκληρη χώρα 3 εκατομμυρίων). Υπάρχει

όμως κάτι πολύ πιο σημαντικό πίσω από αυτήν τη φαινομενικά «παράλογη» διαμάχη. Η Ελλάδα θέλει να χρησιμοποιήσει την ελληνοαλβανική διαμάχη ως προηγούμενο για τις ελληνοτουρκικές διαφορές, για να διεκδικήσει «πλήρη επήρεια» και ΑΟΖ για το Καστελόριζο, ώστε να διασφαλιστεί ο αποκλεισμός της Τουρκίας από τη Μεσόγειο.

Τώρα λοιπόν όλα τα κομμάτια του παζλ μπαίνουν στη σωστή θέση. Ο ελληνικός υποϊμπεριαλισμός κλείνει συμφωνίες προς όφελός του με χώρες κατά πολύ υποδεέστερες στην οικονομικο-στρατιωτική ιεραρχία (πρώτα ΔιΜακεδονίας, μετά Αλβανία) για να επιβεβαιώσει την κυριαρχία του στα Βαλκάνια, να ενισχύσει τη διαπραγματευτική του δύναμη και να συγκεντρώσει έπειτα δυνάμεις για το μεγάλο στοίχημα: την περαιτέρω υποβάθμιση του τουρκικού καπιταλισμού μέχρι και αποκλεισμού του από το Αιγαίο και τη Μεσόγειο, σε συνεργασία με την Κύπρο και το Ισραήλ και με τη στήριξη του δυτικού ιμπεριαλισμού (ΗΠΑ, ΕΕ, ΝΑΤΟ).

Η όξυνση του ανταγωνισμού ΗΠΑ/ΕΕ – Κίνας/Ρωσίας οδηγεί σε ταχεία διευθέτηση στα Βαλκάνια που ευνοεί και δεν «αδικεί» την ελληνική επιθετικότητα, ενώ η διεθνής συγκυρία (όλο και μεγαλύτερη ρήξη στις σχέσεις Τουρκίας-Δύσης, οικονομική και πολιτική κρίση, πολεμικά μέτωπα Τουρκίας σε Συρία-Ιράκ, όξυνση της σύγκρουσης με τον κουρδικό λαό) αυξάνει τις ορέξεις του ελληνικού κεφαλαίου και την αισιοδοξία της ελληνικής διπλωματίας ότι «την παίρνει» να παίξει επιθετικά, ότι μπορεί να στριμώξει την Τουρκία στα σχοινιά και να κερδίσει πόντους υπέρ της Ελλάδας στον ελληνοτουρκικό συσχετισμό δυνάμεων. Συνεπώς η ελληνική αστική τάξη θα μπορούσε να δεχτεί **ελαφρές τροποποιήσεις σε βάρος της**³¹ σε σχέση με το 2009 στην συμφωνία για τις ΑΟΖ (αν και δεν διαφαίνεται κάποια υποχώρηση με τα ως τώρα δεδομένα, στη χειρότερη περίπτωση θα αφορά κάποια τμήματα των οικοπέδων 1 και 2 χωρίς ιδιαίτερη σημασία, καθώς οι αρμόδιοι μιλάνε για εξασφάλιση πλήρους επήρειας των νησίδων βόρεια της Κερκυρας⁴⁷), **αρκεί να διατηρούσε την πλήρη επήρεια** των νησίδων Ερεικούσσα και Οθωνοί και να εξασφαλίσει την κυριότητα των οικοπέδων Πύρρος και του Αχιλλέας «διότι είναι

θέμα εθνικό για την πατρίδα μας». ³² Έτσι κι έγινε, όπως φαίνεται. Όμορφος κόσμος, ηθικός, αγγελικά πλασμένος. Είδες πόσα πράγματα κρύβεται πίσω από τις κραυγές για την «πατρίδα»;

«Αποτελεσματική» μυστική διπλωματία, δεξιά και ακροδεξιά υποκρισία

Η δεξιά αντιπολίτευση κατηγορεί τον Τσίπρα για μυστικές διαπραγματεύσεις και έλλειψη αδιαφάνειας, εισάγοντας κατά περίπτωση και δόσεις συνωμοσιολογίας (του τύπου «οι διαπραγματεύσεις είναι μυστικές, άρα ετοιμάζεται προδοσία»). ^{8,9,33}

Αντίθετα, οι δυο σοσιαλφιλελεύθεροι πρωθυπουργοί φαίνεται ότι επέσπευσαν τις διαδικασίες που συμφέρει αμφοτέρους, ³⁴ προσπαθώντας να αποφύγουν τη φθορά από τη δημαγωγία της Δεξιάς και των εθνικιστών σε μια περίοδο που η δημοτικότητά τους φθείρεται, ιδιαίτερα από τα δεξιά. Ίσως απομένουν κάποιες ακόμα δευτερεύουσες διαφορές, ίσως αναμένουν για τις επίσημες ανακοινώσεις μια πιο κατάλληλη πολιτική στιγμή.

Μετά τη συμφωνία των Πρεσπών και τη διαφαινόμενη νέα διπλωματική επιτυχία με την Αλβανία, η Ελλάδα φαίνεται να επιβεβαιώνει, πέρα από τον ηγεμονικό της ρόλο, και το ρόλο του «πυλώνα σταθερότητας και ασφάλειας» για τις μεγάλες πολυεθνικές.

Σύμφωνα με ρεπορτάζ του ΒΗΜΑΤΟΣ (1/11/2018), **«δύο νέα θαλάσσια οικόπεδα νότια της Κρήτης και τρία μπλοκ στην περιοχή του Ιονίου παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την πετρελαϊκή βιομηχανία»**³⁵. Καλά πάνε οι δουλειές...

Κατά τα άλλα, η ακροδεξιά στην Ελλάδα και τις μειονοτικές περιοχές της Νότιας Αλβανίας μπορεί να φωνασκεί για «προδοσίες» και «λευτεριά στη Βόρεια Ήπειρο» και να οργανώνει προβοκάτσιες, εξυπηρετώντας ακόμα καλύτερα την ελληνική επιθετικότητα, ποτίζοντας τα λαϊκά στρώματα με περισσότερο δηλητήριο εθνικισμού και милитарισμού.

Κάπως έτσι, η Ελλάδα «μας» κλείνει τις λοιπές εκκρεμότητες (που αντίθετα με τους μύθους δεν συνιστούν ούτε κατά διάνοια κίνδυνο για «εθνικά δίκαια») που της «λύνουν τα χέρια» ώστε να συγκεντρωθεί στο μεγάλο στόχο: την επιχείρηση κλιμάκωσης του στριμώγματος της Τουρκίας, την επέκταση του εναέριου χώρου, τη μετατροπή του Αιγαίου σε κλειστή ελληνική θάλασσα, με τους πολεμικούς κινδύνους που συνεπάγεται όλη αυτή η «επιχείρηση». Μέσα στο πλαίσιο κλεισίματος των εκκρεμοτήτων εντάσσεται η προσπάθεια διαπραγμάτευσης (κι επιβολής του μάξιμουμ των διεκδικήσεων) με την Αλβανία, με την αναπόφευκτη παράλληλη «ακολουθία» των κατά καιρούς «τζαρτζαρισμάτων» των δυο κυβερνήσεων, των αστικών τάξεων και των εθνικιστικών πτερύγων των δυο χωρών. Μέσα σε αυτή την πανσπερμία διπλωματικών επεισοδίων, έρχεται και η επίθεση και η δολοφονία του «ήρωα Έλληνα ομογενή», η αντιαλβανική υστερία, ο εθνικιστικός παροξυσμός και όλα δένουν γλυκά...

Παραπομπές-πηγές:

1. <https://energypress.gr/news/kleidose-i-symfonia-me-tin-a>

[lvania-gia-ton-kathorismo-tis-aosz-apeleytheronetai-i-axiopoisi-gia](#)

2. <https://www.hrw.org/legacy/summaries/s.albania952.html>
3. <https://www.thepressproject.gr/article/135694/To-profil-tou-Katsifa-kai-i-parastratiotiki-MABI>
4. <http://www.efsyn.gr/arthro/telos-o-polemos-me-tin-alvania>
5. <http://www.efsyn.gr/arthro/i-agkyra-mplokare-ti-symfonia-toy-09>
6. <https://www.news247.gr/politiki/pros-symfonia-gia-oriothetisi-tis-aosz-me-alvania-mesa-sto-kalokairi.6623604.html>
7. <http://www.enikos.gr/politics/580491/kleinei-i-symfonia-elladas-alvanias-gia-tin-aosz-to-savvatokyriako>
8. <https://www.himara.gr/epikairoτητα/7641-tourkiki-pagida-sta-diapodia-nisia>
9. <https://www.himara.gr/epikairoτητα/7739-tsipras-albania-prepei-na-ypoloiesei-seira-desmeyseon-gia-na-sthrixoyme-thn-entaxh-ths-sthn-ee>
10. <https://www.news247.gr/politiki/kotzias-mpoysati-kleinoy-n-ti-symfonia-paketo-elladas-alvanias.6625986.html>
11. <http://www.kathimerini.gr/970922/article/epikairoτητα/politikh/konta-se-symfwnia-me-thn-alvania-vrisketai-h-a8hna>
12. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%91%CE%BB%CE%B2%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82
13. <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-calls-on-greece-to-end-state-of-war>
14. <https://www.tovima.gr/2018/02/06/international/albania-pm-rama-no-territorial-claims-against-greece-over-chams-eez-deal-near/>
15. <http://www.ekathimerini.com/230438/article/ekathimerini/news/greek-albanian-issues-are-put-on-back-burner>
16. <http://www.efsyn.gr/arthro/i-aosz-kai-ta-12-milia-stin-atzenta-kotzia-mpoysati>
17. **Συνέχειες και ασυνέχειες στις ελληνοαλβανικές σχέσεις: η**

ελληνική πολιτική σε περιφερειακές εντάσεις. Ηλίας Γ. Σκουλίδας

18. Η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας. Τ. Τέλλογλου, Δ. Χριστόπουλος, Λ. Μπαλτσιώτης, Κ. Τσιτσελίκης, 2001, περίληψη έκθεσης για λογαριασμό του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου-Ίδρυμα Θ. και Δ. Τσάτσου, 2001
19. <http://newpost.gr/politiki/679790/rama-pame-se-mia-dikai-h-symfwnia-me-thn-ellada>
20. <http://www.kathimerini.gr/974231/article/epikairothta/politikh/synanthsh-tsipra-rama-sto-londino-8etikes-e3eli3eis-diaflepoyn-diplwmatikes-phges>
21. <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/139111/xeKinise-kai-episimos-i-entaxiaki-diadikasia-gia-pgdm-kai-alvania-stin-e-e>
22. <https://www.news247.gr/politiki/me-nomoschedio-i-epektas-i-tis-aigialitidas-i-proti-syskepsi-tsipra-sto-ypex.6660676.html>
23. <https://www.news247.gr/politiki/ypex-o-kotzias-apochoris-e-anakoinonontas-epektasi-chorikon-ydaton-sta-12-milia-sto-ionio.6659608.html>
24. https://www.huffingtonpost.gr/entry/epektase-sta-12-naetika-milia-tes-aigialitidas-zones-sto-ionio-anakoinose-o-kotzias-kata-ten-paradose-toe-epoeryeio-exoterikon_gr_5bcaf136e4b0d38b58787095
25. <http://www.thetoc.gr/politiki/article/apeiles-enti-rama-gia-tin-aoz-metaksu-elladas-albanias>
26. <https://www.news247.gr/politiki/pros-symfonia-gia-oriothetisi-tis-aoz-me-alvania-mesa-sto-kalokairi.6623604.html>
27. <http://www.capital.gr/oikonomia/3051374/o-basilias-purros-pou-goiteuse-tin-total>
28. <http://www.lygeros.org/articles.php?n=20962&l=gr>
29. <https://www.news247.gr/politiki/gioynker-se-alvania-lyste-ta-zitimata-me-ellada-kai-geitones-gia-na-mpeite-stin-ee.6576767.html>
30. <https://ergatiki.gr/article.php?id=17747>
31. <https://www.liberal.gr/arthro/197330/amyna-diplomatia/2018/i-anagki-epektasis-sta-12-nm-sto-ionio-kai-ta>

[filotourkika-kolpa-tou-E-Rama.html](http://www.filotourkika-kolpa-tou-E-Rama.html)

32. <https://www.protothema.gr/politics/article/760759/gia-symfonia-elladas-alvanias-gia-thalassia-kai-hersaia-sunora-miloun-ta-alvanika-mme/>
33. <http://www.enikos.gr/politics/580491/kleinei-i-symfonia-elladas-alvanias-gia-tin-aoz-to-savvatokyriako>
34. <http://www.anixneuseis.gr/?p=185963>
35. <https://rethemnosnews.gr/2018/11/%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%B5%CE%B4%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%84%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%85%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CE%B1/>